

Перечосова Г.В., Ляшок Н.Ю.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Бюджетний менеджмент є досить молодою галуззю економічної науки, яка бурхливо розвивається. Так, лише порівняно недавно в багатьох країнах, в тому числі в Україні, запроваджено казначейську форму виконання бюджету. Постійно удосконалюються методи і прийоми проектування бюджету, обліку й контролю за його результатом, вивчаються питання взаємозв'язку ефективності бюджетного менеджменту та якості економічного зростання. Багато дослідників працюють над удосконаленням програмно-цільового методу бюджетного планування та його застосування на практиці.

Варто погодитися з думкою Е. Румянцевої, що окремі проблеми менеджменту й досі залишаються малорозробленими та в науковому плані відкритими [3, с.352]. В. Федосов слушно зауважив, що у самому понятті «бюджетний менеджмент» міститься пізнавальна інтрига, тим більше заплутана через етимологію термінів «бюджет» і «менеджмент» та їх поєднання в одному словосполученні [1, с.15].

Бюджетний менеджмент можна розглядати і як науку, і як мистецтво. Як науку – тому що бюджетний менеджмент із використанням наукової методології пізнання певних явищ і процесів дає відповіді з актуальних питань суспільного життя. Як мистецтво – тому що бюджетний менеджмент «озброює» управлінців конкретними інструментами вироблення (проектування), розгляду, ухвалення та виконання рішень у бюджетній сфері.

В центрі уваги бюджетного менеджменту постає проблема гармонізації бюджетних відносин, тобто відносин, які виникають у процесі формування та використання грошових коштів, необхідних державі для виконання її функцій - економічних, соціальних, управлінських, зовнішньополітичних, оборонних, правоохоронних тощо. Бюджетний менеджмент проявляється у функціонуванні бюджетного механізму, який можна визначити як сукупність особливих бюджетних відносин, специфічних методів і прийомів, що проявляються в процесі формування й використання коштів бюджетів різних рівнів. Бюджетний механізм має забезпечити можливість виконання державою покладених на неї функцій за допомогою управління бюджетними коштами. Бюджетний менеджмент має забезпечувати реалізацію обраної державою моделі бюджетного регулювання.

Важливою особливістю бюджетного менеджменту як процесу вибору, обґрунтування й прийняття управлінських рішень з приводу управління бюджетним процесом є обмеженість фінансових ресурсів, які «потрібні всім». Платники податків, вносячи податкові платежі та формуючи таким чином бюджетні надходження, витрачають свої доходи, тобто змушені «штучно» погіршувати своє фінансове становище. Відповідно, на етапі формування доходів щодо учасників бюджетних відносин (платників податків) проявляється ефект «приму-

су», тобто платники змушені брати участь у бюджетних правовідносинах, незважаючи на своє бажання або небажання. Бюджетний менеджмент в цих умовах виступає «науковою платформою» для встановлення справедливих параметрів функціонування всього бюджетного механізму, починаючи від встановлення справедливого податкового тягаря і закінчуючи справедливим розподілом сформованих (але завжди обмежених) бюджетних ресурсів. При організації бюджетного процесу в системі бюджетного менеджменту виникають певні суперечності. Скажімо, планування і виконання бюджету; його доходів і видатків здійснюють спеціально уповноважені органи виконавчої влади, розгляд і затвердження бюджету - органи представницької влади. У кожній державі бюджетний механізм, тобто форми і методи бюджетної роботи, бюджетного прогнозування, бюджетного проектування, виконання бюджету і контролю за правильністю виконання бюджетного законодавства визначається політичним устроєм, станом соціально-економічного розвитку, традиціями державного управління, переліком функцій держави.

А.І. М'яковський зазначає: «Бюджетна система є основною ланкою економіки країни, зокрема, бюджет виступає дієвим інструментом державного регулювання економічного розвитку. Саме тому ключовою серед структурних реформ, що були започатковані й реалізуються з часу незалежності України, є бюджетна реформа, яка залишається актуальною й сьогодні» [2, с.3].

Варто погодитися з такою тезою: «Сучасна світова фінансова думка розглядає бюджет з гносеологічних позицій. Він аналізується з погляду його реального змісту, сутнісних якісних характеристик і відображення розвитку соціально-економічного процесу. Теоретичні положення і моделі, які розробляються економістами, є реальною прагматичною основою їхньої фіскальної політики, бюджетного законодавства і менеджменту. Прагматичний підхід проявляється у розробленні загальної бюджетної доктрини, стабілізаційних програм зміцнення державних фінансів, формуванні... бюджетної політики» [1, с.588]. Слід зазначити, що від виваженості та своєчасності прийняття бюджетних рішень залежить рівень ефективності бюджетної політики й функціонування бюджетної системи в цілому, а сам бюджет як інструмент економічного регулювання має бути збалансованим у коротко- та довгостроковому періодах, що насамперед стосується показників обсягу й структури державного боргу, дефіциту бюджету, дебіторської та кредиторської заборгованості бюджетних установ, заборгованості суб'єктів підприємницької діяльності щодо сплати податків і зборів, рівня виконання запланованих показників бюджетів усіх рівнів [4, с.9].

Висновки. В центрі уваги бюджетного менеджменту постає проблема гармонізації бюджетних відносин, тобто відносин, що виникають у процесі формування й використання грошових коштів, які необхідні державі для виконання її функцій. Бюджетний менеджмент проявляється у функціонуванні бюджетного механізму, який можна визначити як сукупність особливих бюджетних відносин, специфічних методів і прийомів, що проявляються в процесі формування й використання коштів бюджетів різних рівнів.

В умовах загострення негативних наслідків глобальної фінансово-економічної кризи уряди різних держав за допомогою бюджету намагаються стабілізувати державні фінанси, впливати на співвідношення попиту і пропозицію (на товари і гроші), впливати на формування позитивного платіжного балансу, а відтак - стабілізувати ситуацію. В подальшому мають бути розроблені теоретико-методологічні засади організації окремих стадій бюджетного процесу з урахуванням моделей обраної державою бюджетної політики та конкретної економічної ситуації.

Література

1. Бюджетний менеджмент: Підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.; За заг. ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 864 с.
2. Мярковський А.І. Бюджетний кодекс України в контексті бюджетної реформи // Фінанси України. – 2009. - № 8
3. Румянцева Е.Е. Новая экономическая энциклопедия. – 3-е изд. – М.: Инфра-М, 2008. – 826 с.
4. Чугунов І.Я. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку: Монографія. – К.: НІОС, 2003. – 486 с.

Стельмаш А.О., Лисенко С.М.

ФОРМУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ ЯК ЧИННИК МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Фондовий ринок є невід'ємною частиною економіки будь-якої держави. Він є цілісною системою, з набором своїх правил і механізмів, що дозволяють як придбати та продавати цінні папери, страхувати себе від ризиків. Ринок цінних паперів є багатоаспектною соціально-економічною системою, на основі якої функціонує ринкова економіка в цілому. Він сприяє акумулюванню капіталу для інвестицій у виробничу і соціальну сфери, структурній перебудові економіки, позитивній динаміці соціальної структури суспільства, підвищенню достатку кожної людини шляхом володіння і вільного розпорядження цінними паперами, психологічній готовності населення до ринкових відносин.

Актуальність обраної теми полягає в тому, що подальший розвиток національного ринку цінних паперів стримується рядом об'єктивних та суб'єктивних факторів. Найголовнішими з них є: кризовий стан української економіки, високий рівень інфляції, відсутність твердої національної грошової одиниці; відставання існуючої законодавчої та нормативно-правової бази функціонування фондового ринку від розвитку реальних процесів на ньому; слабкість і недостатність державного регулювання національного ринку цінних паперів; відсутність гарантій по операціях з цінними паперами, недовіра населення та його психологічна невідповідність до операцій на фондовому ринку; відсут-